

ÀFRICA EN LA MEMÒRIA

Ferran Iniesta

Historiador d'Àfrica

Degut al meu trajecte personal no vaig conèixer en Pep Ribera fins a començaments dels anys vuitanta, després d'exilis i d'una època a l'Àfrica de l'Oest. Aleshores no sabia què havia estat Agermanament ni que el nou CIDOB-TM (Tercer Món) s'inscrivía en un ampli moviment pròxim a la teologia de l'alliberament i, per tant, amb forta sensibilitat per als pobles descolonitzats. Quan vaig començar a parlar amb aquell home afable i obert, encara no havia connectat amb els seus companys de generació, Carmelo García (IEPALA, Madrid), Luis Moita (CIDAC, Lisboa) o en Lluís Mallart que ja havia previst temps abans de crear un centre d'estudis africans. Tot això, fins aleshores, m'era desconegut, per la meua distància amb el món cristià.

Des de la primera trobada amb ell, per pactar un seminari sobre història africana i un altre sobre l'antiguitat dels pobles nilòtics, la relació va ser molt bona i de forta simpatia. Me'n vaig adonar que era una persona implicada en tot el que feia i que el meu entusiasme d'home jove tenia bona recepció en la seva forta sensibilitat social. Mentre donava ja alguns cursos sobre cultures africanes a la Facultat d'Història de la Universitat de Barcelona, el CIDOB dels anys vuitanta i noranta organitzava seminaris especialitzats amb un públic magnífic: aquella nova institució privada -CIDOB-TM- atreia un ampli ventall de gent de professions variades i, sovint, no universitaris, però amb veritable afany de saber i d'actuar amb un seriós coneixement de la realitat. La gent que envoltava en Pep era el precedent de l'onada posterior de cooperació no governamental, en un moment en què ja hi havia consciència que des de la ignorància no és possible cap acció de resultats durables. I Àfrica centrava les preocupacions del Pep, i la seva hemeroteca era l'únic referent seriós a la ciutat de Barcelona.

Teníem sovint, ell i jo, discussions intenses a propòsit de la cooperació, sobretot quan, a finals de la dècada dels vuitanta i havent jo tornat definitivament a casa, alguns vàrem fundar el Centre d'Estudis Africans (CEA) amb posicions poc proclius a

cap mena de cooperació, i no exclusivament respecte a la dels estats i grans organismes internacionals. Com deia la Cesca aleshores –ella era la veritable administradora del CIDOB–, els dits «africanistes» érem uns «puretes», massa teòricament purs i poc capaços de pragmatisme, però en Pep era conscient de les febleses tant de la meua posició com de la seva. Recordo, com anècdota significativa, un llarg article meu al nº 0 d'*Afers Internacionals*, fent que Àfrica ocupés ja un lloc rellevant en la tasca de formació i recerca. Però, en algun moment de la dècada següent, el CIDOB va perdre el TM, possiblement per difuminar el seu origen més assistencial i perquè els ajuts oficials (Ajuntament, Diputació i més tard Ministeri de Defensa) no eren massa entusiastes del tercermundisme, que ara esdevenia políticament incorrecte.

En els darrers quinze anys, en què teníem menys col·laboració plegats, m'agradava arribar-me a saludar-lo, parlar una mica de tot i explicar-nos què fèiem, ell en el seu postmodern CIDOB i jo en el meu reumàtic món acadèmic. Així va ser

com a vegades sortien cursos especialitzats de postgrau, presentacions de llibres, números monogràfics de revista o col·loquis dirigits ja per joves doctors dedicats a l'Àfrica. Tot i les divergències que teníem, sempre ens retrobàvem amb calidesa, perquè seguia sent obert, capaç d'escoltar i argumentar i perquè mai va perdre la seva sensibilitat per als problemes humans, els de casa i els de fora. Per damunt de tot, en Pep Ribera era no un «bon home», sinó un home bo, i per a mi era impossible relacionar-m'hi, fer feina amb ell, i no estimar-lo.

I aquest estiu ha marxat, i jo, que no en sabia res, m'he quedat amb la tristesa de saber que ja no parlarem més d'Àfrica, del món i del país. Darrera d'ell queda una tasca formativa immensa, perquè, com comentava un dia, formar en el coneixement és la millor manera d'ajudar persones i pobles. Un dia no massa llunyà confio en què seguirem parlant, tots dos, d'aquesta fotuda i entenedridora humanitat que sempre ens ha apassionat. Adéu amic.

Octubre de 2017



Revista Afers Internacionals núm. 0